

Vplyv post–industriálneho štádia vývoja spoločnosti a globalizácie na regionálny vývoj Slovenska

Pavol KOREC

Abstract: *The paper explores some of the consequences of post–industrial cycle of development of society and processes of globalization in the regional development of Slovakia. The paper highlights the post–industrial cycle and globalization which are responsible for sharp regional differentiation in global scale and in national scale of Slovakia as well. The paper goes on to describe the increasing weight of qualitatively new post–industrial processes and the connection of the neo–liberalism and processes of globalization.*

Key words: *post–industrial cycle, globalization, regional development, Slovakia*

Úvod

Spoločenská transformácia v post–komunistických európskych krajinách bola v uplynulých 17 rokoch jednou z najdôležitejších výskumných tém spoločenských vied na Slovensku. V centre pozornosti výskumu boli, okrem iných, aj vznikajúce a prehľbujúce sa regionálne rozdiely v jednotlivých krajinách, čo platí v prípade Slovenska obzvlášť. Odhalenie príčin a faktorov podmieňujúcich tento diferencovaný regionálny vývoj na Slovensku patrilo medzi hlavné úlohy bádateľov. Nič nenaznačuje tomu, že po vstupe Slovenska do Európskej únie sa začnú rozdiely medzi jednotlivými regiónmi vyrovnávať. Viacerí autori upozorňujú na skutočnosť, že súčasný „vzorec“ regionálnej štruktúry Slovenska je výsledkom široko chápaného rozvojového potenciálu jednotlivých oblastí, historicko-geografického vývoja širšieho priestoru strednej Európy, ako aj výsledkom pôsobenia základných tendencií vývoja (svetovej) spoločnosti. Pre tieto dôvody sa zdá, že existujúce regionálne rozdiely, vrátane ekonomických a sociálnych problémov, ktoré sú s nimi spojené, budú mať na Slovensku dlhšiu trvácnosť. Je preto zrejme, že téma regionálneho vývoja si udrží svoju atraktivitu aj v nastávajúcom období, určite bude mimoriadne zaujímavá v prebiehajúcom sedemročnom cykle čerpania prostriedkov z Európskej únie. Predložený príspevok si kladie za cieľ poukázať na vplyv dvoch zásadných tendencií vývoja (svetovej) spoločnosti na regionálny vývoj Slovenska. Týmto dvomi tendenciami sú nastupujúce post–industriálne štádium vývoja spoločnosti a globalizácia.

Osobitosti post–industriálneho vývojového štádia vo vzťahu k regionálnemu vývoju Slovenska

Jednou zo základných požiadaviek hodnotenia regionálneho vývoja Slovenska v období po roku 1989 je snaha pokúsiť sa začleniť súčasné zmeny do kontextu dlhodobého vývoja jeho regionálnej štruktúry, resp. sociálno-geografickej organizácie spoločnosti. Dobrým všeobecným východiskom pre tento účel môže byť teória štádií vývoja spoločnosti, prípadne jej rôzne modifikácie (Hampl, M., 2005). Rozlíšenie troch vývojových štádií spoločnosti pred–industriálneho, industriálneho a post–industriálneho je všeobecne akceptované bádateľmi viacerých vedných disciplín. Geografi zdôrazňujú integrálnu povahu kvalitatívnych zmien v spoločnosti a ich časový súlad s jednotlivými vývojovými štádiami. Posun z industriálneho do post–industriálneho štádia nie je len nahradenie dominantnosti sekundárneho sektoru (priemyslu) terciárnym (službami), ale predovšetkým rad kvalitatívnych zmien, posunov v spoločnosti: priemysel – služby, výroba – výskum a vývoj, organizovanie – riadenie, silná (moderná) urbanizácia – kvalitatívne procesy v urbanizácii, prvý demografický prechod – druhý demografický prechod, exploatacia prírodných zdrojov – dôraz na trvalo udržateľný rozvoj, vznik viacerých hierarchických úrovní v regionálnej štruktúre – zvyšovanie významu metropolitných regiónov v regionálnej štruktúre a i.

Pri hodnotení regionálneho vývoja v období spoločenskej transformácie sa vzhľadom na uvedené prekvapujúco málo zdôrazňuje skutočnosť, že na Slovensku začala po roku 1989 nielen post–

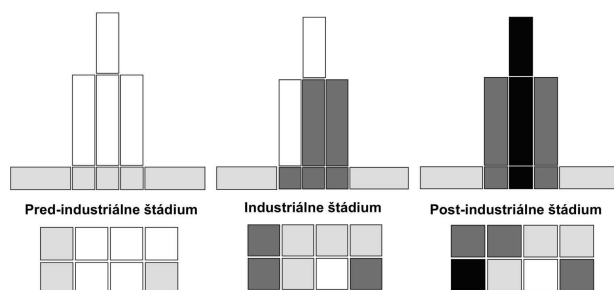
komunistická (nápravná) transformácia, ale že Slovensko vstúpilo aj do post-industriálneho štádia vývoja spoločnosti. Toto je veľmi dôležité, pretože pre posun z industriálneho do post-industriálneho štádia je charakteristická nielen zmena vedúceho sektora hospodárstva, sekundárny sektor (priemysel) strieda terciér (služby v širokom slova zmysle), ale z pohľadu samotného regionálneho vývoja sú dôležité aj ďalšie zmeny. Upozorniť je potrebné najmä na štyri z nich: v post-industriálnom štádiu sa zvyšuje selektívnosť procesu koncentrácie a súčasne aj intenzita tohto procesu, čomu prirodzene zodpovedá aj rast regionálnych rozdielov (1), v post-industriálnom štádiu sa zvyšuje dominantnosť a úloha metropolitných regiónov v regionálnej štruktúre štátu, toto je dôležité rešpektovať pri úvahách o pozícii regiónu Bratislavy v regionálnej štruktúre Slovenska (2), povaha významovej polarizácie ekonomických a aj všeobecne spoločenských systémov sa výrazne posúva z typu „bohatý – chudobný“ na typ „riadiaci – riadený“ (3) a nakoniec, v post-industriálnom štádiu sa distribúcia obyvateľstva prakticky nemení, koncentrácia pracovných príležitostí sa zvyšuje iba mierne, avšak k výraznému zvýšeniu prichádza v koncentracii ekonomiky predovšetkým aktivít terciérneho sektora (4).

V geografickej literatúre nájdeme celý rad prác, ktoré priamo alebo nepriamo potvrdzujú časový súlad vzťahu „štádium vývoja spoločnosti – zákonitosti vývoja regionálnej štruktúry Slovenska“. Do druhej svetovej vojny môžeme regionálnu štruktúru Slovenska charakterizovať ako relatívne jednoduchú štruktúru, málo hierarchizovanú, s početnými malými regionálnymi centrami a k nim inklinujúcimi regiónmi. Tento stav korešpondoval s agrárnym charakterom krajiny, t.j. s pred-industriálnym štádiom vývoja spoločnosti. Bašovský O., Divínsky B. (1991) konštatujú, že vzhľadom na absenciu veľkých a stredne veľkých miest, absenciu väčších rozdielov medzi sídlami, sídelná štruktúra bola málo hierarchizovaná a základný vzorec regionálnej štruktúry Slovenska reprezentovalo približne 120 až 150 vyrovnaných „vedľa seba položených“ miniregiónov, ktoré sa sformovali okolo malých centier s 2 až 5 tisíc obyvateľmi. Len niekoľko regiónov, ktoré sa vyvinuli okolo malého počtu väčších miest malo hierarchicky vyššiu úroveň. V roku 1950 bolo na Slovensku len 21 miest s počtom obyvateľov viac ako 10 tis. a len 7 miest malo viac ako 20 tis. obyvateľov.

Ako dôsledok štrukturálnych zmien v ekonomike, spôsobených predovšetkým nástupom industrializácie, začalo po roku 1948 nielen vyrovnávanie regionálnych rozdielov na úrovni štátu, ale v období komunistického obdobia sa na Slovensku výrazne menila aj urbánna a regionálna štruktúra. V rámci malých, relatívne vyrovnaných miest začal výrazný diferenciačný proces. Na tento proces vplývala pochopiteľne aj implementácia nového územno-správneho členenia v roku 1960. Existenciu niekoľkých úrovní regionálnych centier potvrdzujú na konci tohto industriálneho štádia vývoja vo svojich prácach viacerí bádatelia (Verešák, J., 1974, Bezák, A., 1981, Lukniš, M., 1985, Bašovský, O., 1991 a iní). Podľa už spomínanej práce Bašovský O., Divínsky B., (1991) sme mohli na konci 80-tých rokov 20. storočia identifikovať na Slovensku 5 až 7 hierarchických úrovní urbánnej a regionálnej štruktúry. V roku 1989 malo na Slovensku viac ako 20 tis. obyvateľov už 41 miest, pričom 11 z nich už malo viac ako 50 tis. obyvateľov.

V post-industriálnom vývojovom štádiu nastáva zmena v geografickej organizácii spoločnosti. Najdôležitejšou črtou tejto zmeny je skutočnosť, že v tomto štádiu môže ťažiť z rozhodujúcich „hnacích“ aktivít podstatne menej centier ako tomu bolo v industriálnej fáze. Podľa Hampla M. (2005) s nástupom post-industriálnej fázy je klasická forma rastu miest utlmená, pričom dochádza ku kvalitatívnej premene rozvoja najväčších centier. Nastáva rast ich významu a posun v hierarchickom systéme (samotných miest a aj ich regiónov) vďaka koncentracii riadiacich funkcií a vybraných aktivít terciérneho sektora do týchto centier (finančníctvo, médiá, aktivity spojené s informačnými technológiami, podnikanie a iné). Post-industriálna fáza priniesla zvýšenie selektívnosti a intenzity koncentračných procesov s bezprostredným vplyvom na zvyšovanie regionálnych rozdielov. Schematicky je táto skutočnosť ukázaná na obrázku 1.

V post-industriálnom štádiu vývoja ekonomiky prichádza, ako sme už uviedli skôr, k výraznému zvýšeniu v koncentracii ekonomiky predovšetkým aktivít terciérneho sektora. Priložená tabuľka ukazuje zmeny indexov koncentrácie ekonomického agregátu ako celku a častí ekonomického agregátu, ktoré generovali primárny, sekundárny a terciérny sektor v období 1997–2005 podľa funkčných mestských regiónov. Ekonomický agregát považujeme za veľmi vhodný ukazovateľ ekonomickej úrovne regiónu, ktorý získame ako súčin počtu pracovných príležitostí regiónu a priemernej mesačnej mzdy zamestnanca regiónu. Možno mu prisudzovať podobnú vypovedaciu schopnosť ako tradičnému makroekonomickému ukazovateľu HDP. Funkčný mestský región je priestorovo súvislé územie, ktoré je relatívne uzavreté vzhľadom na denný pohyb obyvateľov za prácou, vzdelaním, službami, rekreáciou a sociálnymi kontaktmi (Bezák, A., 2000).

Obr. 1: Schematické znázornenie vzťahu selektivity a intenzity koncentračných procesov a vývoja regionálnej štruktúry v jednotlivých vývojových štádiách spoločnosti. Prameň: Hampl (2005), upravené autorom

Z nasledujúcej tabuľky môžeme dobre prečítať, že v sledovanom období prišlo na Slovensku k výraznej koncentrácii ekonomického agregátu, pričom najvýznamnejší podiel na tom mal terciérny sektor. Tabuľka takisto poukazuje na už skôr zdôrazňovaný fakt, ktorým je samotná vysoká koncentrácia časti ekonomického agregátu, ktorú generuje terciérny sektor. Ako uvádzajú vo svojej štúdií Korec P., Ondoš S. (v tlači) terciér v tomto období významne zvýšil svoj podiel na ekonomickom agregáte Slovenska. Zatiaľ čo terciérny sektor participoval na ekonomickom agregáte slovenskej ekonomiky v roku 1997 57,3%, v roku 2005 už zvýšil svoj podiel na hodnotu 66,6%.

Tab.1: Vývoj indexu koncentrácie ekonomického agregátu Slovenska ako celku a podľa jednotlivých sektorov.

	I	II	III	I-III
1997	66,84	64,17	70,50	63,62
2005	66,60	65,99	74,78	69,78
δ	-0,24	1,82	4,28	6,16

Zdroj: Pracujúci v hospodárstve SR podľa ekonomických činností. ŠÚ SR, 2006. Priemerná mesačná mzda zamestnancov SR. ŠÚ SR, 2006.

Osobitosti globalizácie vo vzťahu k regionálnemu vývoju Slovenska

Podľa klasickej teórie vývoja spoločnosti 19. storočia začali najdôležitejšie spoločenské zmeny (modernizmus) v dôsledku spoločného pôsobenia francúzskej revolúcie a priemyselnej revolúcie. Podľa spoločenskej teórie konca 20. storočia sú súčasné dôležité spoločenské zmeny výsledkom post-industriálneho vývoja a globalizácie (Holton, R., 2006). Spolupôsobenie post-industriálneho štádia vývoja a globalizácie na široko chápaný vývoj spoločnosti, vrátane regionálneho vývoja, má na Slovensku tú osobitosť, že na Slovensku začali pôsobiť prakticky spoločne v jednom okamihu, pričom sa „pridali“ k politickými zmenami vyvolanej (nápravnej) post-komunistickej transformácii.

Viacerí autori (Castells, M., 2000, Soros, G., 2002, Stiglitz, G., 2003 a iní) sa domnievajú, že súčasná „vyviazaná“ globalizovaná ekonomika zvyšuje ekonomické hodnoty nad všetky ostatné a plodí vysokú mieru nerovnosti ako aj nespravodlivosti v celo planétárnej mierke i na úrovni štátu. Takáto ekonomická interpretácia globalizácie je veľmi rozšírená a posúva pozornosť k niektorým zreteľným základným črtám súčasného sveta. Týmito črtami sú napr. globálna distribúcia kapitálu, tovarov, služieb a trhov práce; zvyšujúca sa ekonomická moc nadnárodných spoločností (NNS); nové dopravné, komunikačné a informačné technológie; globálne konzumné vedomie; idey slobodného trhu; globálna deregulácia. Všetky tieto črty a ich vplyv na spoločnosť, vrátane vplyvu na regionálny vývoj, sú dobre pozorovateľné aj na Slovensku. Napriek tomu, že takto, prevažne ekonomicky chápaná globalizácia prináša so sebou jeden problém, ktorým je skutočnosť, že vplyv ekonomiky môže byť preceňovaný, t.j. zakladá podmienky pre rozširovanie ekonomického determinizmu, má tento názor veľa prívržencov nielen medzi ekonómami, ale aj politológmi, sociológmi i odborníkmi z ďalších vedných disciplín, napr. aj medzi geografmi (Holton, R., 2006).

V súčasnosti sa veľa diskutuje o vzťahu globalizácie a neo-liberalizmu, pričom sa poukazuje na úzke prepojenie globalizácie s neo-liberalizmom (Smith, A., Rochovská, A., 2006). Veľa autorov zastáva kritický postoj voči negatívne vplyvu neo-liberálnej politiky, ktorý je najmä na úrovni ná-

rodného štátu sprevádzaný vytvárajúcimi sa nielen ekonomickými, ale aj sociálnymi nerovnosťami. Neo-liberálna politika vedie podľa týchto autorov prostredníctvom neregulovaného trhu k ekonomickej nestabilite a nerovnomernému geografickému rozvoju, pričom ekonomické a sociálne nerovnosti majú najvýraznejší dopad na zraniteľné skupiny obyvateľov. Zaujímavým je zistenie, že výrazné prvky neo-liberalizmu ako prejavu politiky možno pozorovať vo viacerých post-komunistických krajinách strednej a východnej Európy.

Smith A., Rochovská A. (2006) ukazujú na neo-liberálne politické reformy, ktoré boli urobené na Slovensku v období 1998–2006, počas pravicovej vlády Mikuláša Dzurindu. Za najdôležitejšie z nich považujú spomínaní autori reformu sociálneho systému, dôchodkovú reformu, daňovú reformu (najmä rovná 19%-ná daň z príjmu), novelizáciu pracovného zákona, krátenie verejných výdavkov a nahradenie konceptu verejnoprospešnosti konceptom osobnej zodpovednosti.

Hoci je zrejme, že „vyviazaná“ ekonomická globalizácia výrazne komplikuje a sťažuje výkonnú moc národných štátov, majú tieto stále dobré ekonomické a sociálne funkcie a regulačné možnosti. Nie je cieľom tohto príspevku hodnotiť politiku predchádzajúcej vlády v dvoch svojich funkčných obdobiach, len pripomíname, že podľa viacerých autorov je objavenie sa (veľkých) regionálnych rozdielov v prvej fáze transformácie a v začiatočnom štádiu „dobiehania“ úrovne ekonomiky Európskej únie nielen očakávané, ale aj ekonomicky prospešné a sociálne akceptovateľné (Hampl, M., 2001, Lammers 2002, In Buček, M., 2003 a iní). Neo-liberálne reformy na Slovensku podmienili nielen nebyvalý rast ekonomiky Slovenska (6,4%-ný a 8,3%-ný rast HDP v rokoch 2005 a 2006), ale vytvorili na Slovensku aj prostredie makroekonomickej stability, ktoré bude veľmi dôležité pre efektívne čerpanie finančných prostriedkov z európskych fondov (Buček, M., 2003).

Aj keď je v štúdiách z posledného obdobia stále citeľnejší trend definovať globalizáciu v širšom zmysle, nielen s ohľadom na jeden dominantný znak (ekonomiku), otvorenou otázkou zostáva: „Aká je miera, ktorou dominuje dnešná ekonomika politickému, sociálnemu, kultúrnemu, prípadne environmentálnemu životu, resp. do akej miery sú politická, sociálna, kultúrna a environmentálna globalizácia autonómne“? Zastávame názor, že globalizácia sa rýchlo a oprávnene stala súčasťou slovníka dnešnej (neo-)liberálnej ekonomiky, ale jej význam a (teoretická i aplikačná) užitočnosť sú podstatne širšie. V súčasnosti existuje veľa dôležitých teoretických a empirických otázok vývoja spoločnosti, vrátane regionálneho vývoja na celoplanetárnej aj národnej úrovni, ktoré bez pojmu globalizácia strácajú zmysel.

Záver

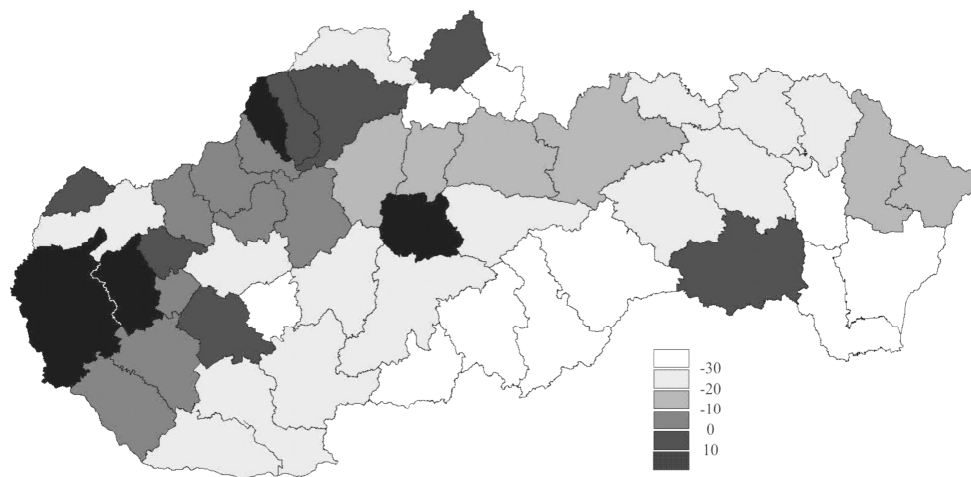
Na obrázku 2 je ukázaná transformačná úspešnosť regiónov Slovenska v období 1997–2005. Transformačná úspešnosť je v zmysle prác (Hampl, M., 2005, Korec, P., Ondoš, S., v tlači) chápaná ako súčet ekonomického agregátu v roku 2005 a jeho dynamiky v sledovanom období. Obrázok ukazuje, ako jednotlivé regióny v percentuálnom vyjadrení zaostávajú, resp. predbiehajú transformačnú úspešnosť Slovenska ako celku. Z obrázku vyplýva niekoľko zreteľných všeobecnejších znakov územej diferenciacie regionálneho vývoja Slovenska v období 1997–2005. Za najvýznamnejší z nich možno označovať očakávanú polarizáciu medzi Bratislavou a ostatným územím Slovenska. V nižšej rozlišovacej úrovni je zrejma polarizácia medzi rozvinutejším západným Slovenskom a vybranými regiónmi veľkých centier na jednej strane a zaostávajúcimi vidieckymi priestormi s labilnou ekonomikou odľahlých južných oblastí stredného a východného Slovenska.

V období spoločenskej transformácie nastal na Slovensku zákonite selektívny územný vývoj a prehĺbovanie polarizácie jadrových a periférnych priestorov, pretože všetky tri relatívne samostatné, ale vzájomne prepojené „prostredia“, v ktorých prebiehala spoločenská transformácia (post-komunistická nápravná transformácia, post-industriálne vývojové štádium spoločnosti a globalizácia) vzhľadom na svoju podstatu zvyšovanie regionálnych rozdielov „podporovali“. Post-industriálne štádium vývoja spoločnosti výrazne ovplyvnilo vývoj regionálnej štruktúry na Slovensku hlavne v dvoch krajných polohách. Na jednej strane prinieslo výrazný vzostup regiónu Bratislavy a úspešnosť regiónov veľkých miest a na druhej strane do určitej miery diskvalifikovalo vidiecke oblasti bez väčších regionálnych centier.

Procesy spojené s globalizáciou zvýraznili vplyv endogénnych (geografických) faktorov (Korec, P., 2005), predovšetkým vplyv faktora sídelnej hierarchie a faktora makropolohovej atraktivity, na Slovensku významne podporovaného faktorom „veľkej“ dopravnej infraštruktúry. Skúsenosti zo Slovenska potvrdili všeobecne akceptovaný názor na globalizáciu, podľa ktorého globalizácia síce umožňuje

výrazný ekonomický rast v celoplanetárnej mierke i na národnej úrovni, ale globalizácia súčasne spôsobuje významnú regionálnu diferenciaciu, takisto na celoplanetárnej i národnej úrovni.

Na základe urobených hodnotení sa prikláňame k názoru uvedenom v úvode príspevku, podľa ktorého súčasná regionálna diferenciacia Slovenska predstavuje dlhodobejší „vzorec“ jeho regionálnej štruktúry, ktorý sa formuje prakticky v celom období modernej urbanizácie Slovenska a je reálne očakávať jeho dlhšiu trvácnosť.

Obr.2: Transformačná úspešnosť regiónov Slovenska v období 1997–2005. Hodnoty v legende ukazujú zaostávanie (predbiehanie) regiónov za transformačnou úspešnosťou Slovenska ako celku (%). Zdroj: Korec, Ondoš (v tlači)

Literatúra

- BAŠOVSKÝ, O., 1991: Sídlna štruktúra Slovenska z hľadiska životného prostredia. Životné prostredie, 1, Bratislava, 33–38.
- BAŠOVSKÝ, O., DIVÍNSKY, B., 1991: The development of modern urbanisation in Slovakia and its present problems. Revue Belge de Géographie, roč. 115, č. 1–2–3, 265–277.
- BEZÁK, A., 1981: Nodálna štruktúra systému slovenských miest. Geografický časopis, roč. 33, č. 1, 18–31.
- BEZÁK, A., 2000: Funkčné mestské regióny na Slovensku. Geographica Slovaca, 15, Geografický ústav SAV, Bratislava, 90.
- BUČEK, M., 2003: Regionálna integrácia Slovenskej republiky: stratégia využitia podpory Európskej únie. Ekonomický časopis, 51, 8, 982–996.
- CASTELLS, M., 2000: The Information Age: Economy, Society and Culture.III: End of Millennium. Blackwell, Oxford, 316s.
- HAMPL, M., 2001: Regionální vývoj v období transformace. In: HAMPL, M. et al. Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská transformace a obecná teorie. DemoArt, Praha, 17–41.
- HAMPL, M., 2005: Geografická organizace společnosti v České republice: transformční procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova Praha, 147s.
- HOLTON, R., 2006: Globalizace. In: HARRINGTON, A. a kol., eds., Moderní sociální teorie, Portál, Praha, 385–410.
- KOREC, P., 2005: Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989–2004. Geografika, Bratislava, 228s.
- KOREC, P., ONDOŠ, S., (v tlači): Regionálny vývoj Slovenska: dekompozícia ekonomického agregátu 1997–2005. In: BEZÁK, A., ed., Geographica Slovaca, GÚ SAV, Bratislava.
- LUKNIŠ, M., 1985: Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja. Geografický časopis, roč. 37, č. 2–3, 137–163.

- SMITH, A., ROCHOVSKÁ, A., 2006: Neo-Liberalism and Post-Socialist Urban Transformation: Poverty, Inequality and the City. Acta Geographica Universitatis Comenianae No. 48, Univerzita Komenského Bratislava, 43–54.
- SOROS, G., 2002: O globalizácii. Kalligram, Bratislava, 127s.
- STIGLITZ, G., 2003: Jiná cesta k trhu: hledání alternativy k současné podobě globalizace. Prostor, Praha, 263s.
- VEREŠÍK, J., 1974: Geografia sídiel. In: LUKNIŠ, M., PRINC, J. (eds): Slovensko: ľud, 1. Obzor, Bratislava, 459–644.

The Influence of Post-Industrial Cycle of Society Development and Globalization on Regional Development of Slovakia

Pavol KOREC

Summary: Societal transformation in post-communist countries of Europe was certainly one of the most important themes of social science in the last seventeen years. We can expect that the theme will also be an attractive research topic in next period because the transformation process in the post-communist countries is still not in its final stage. Which factors influenced the selective regional development in Slovakia is the most frequent question concerning the regional development in Slovakia during the post-communist transition. The post-industrial cycle and the globalization have got strong influence on regional development of Slovakia in our opinion. Post-industrial cycle prefers economic role of major agglomerations, however, a dominating position of the capital cities and capital city regions is clear especially in the post-communist countries. Slovak government in years 1998–2006 some reforms have been implemented based on neo-liberal principles (the reform of the state social support system, pension reform, tax reform, labour code amendments, health care reform and reduction of public expenditure and population covered by social assistance). Neo-liberalism and processes of globalization are very short connected phenomena. In opinions of a lot of researchers globalization brings increase in economic productivity in planetary scale and helps to improve efficiency in selected national economies globalization is responsible for sharp regional differentiation in global scale, at the level of integration blocs and in national scale as well. Experiences of the regional development in Slovakia after 1989 confirmed these opinions. Two fundamental features in the regional development of Slovakia after 1989 were polarization between the region of Bratislava and remaining territories and polarization between more urbanized west and relative rural areas in the east of the country. New features of Slovakia's regional structure development after 1989 arose not only under influence of the realization of correcting processes in the framework of the regional structure deformed by the communist period but (first of all) under increasing weight of qualitatively new post-industrial processes and strong influence of processes of globalization. Emphasis must be put on the fact that all three groups of processes support strong increase of regional differences in Slovakia respectively.

Adresa autora:

Doc. RNDr. Pavol Korec, CSc.
Katedra humánnej geografie a demogeografie
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského
Mlynská dolina, 842 15 Bratislava 4
korec@fns.uniba.sk